

באר התורה / הג'ר יעקב אשר פלדמן, מח"ס 'כתב משה' ושא"ס, ירושלים**פרשת בחקתי****"וְאֶכְלֶתֶם לַחֲמֶכֶם לְשִׁבְעַ"**

להם, למען לא יהיה אכילתם רק לשבור רעבון ולא להנאת החיד, ע"כ בעת הזול עשה הקב"ה גם זה לטובת ישראל להיות אוכל קימעא ומתברך במעיו, למען ימעט אכילתו ובהנאת החיד, עכ"ל.⁵

ובספר חת"ס (ויקרא חלק המאמרים בחקתי) בד"ה ואכלתם לחמכם פי רש"י וכו' לכאורה למה צריך לברכה זו, הלא ימלאו כל האוצרות ויוכל לאכול כל שבעו, אלא דבתוס' כתובות (קד א ד"ה לא) מייתי מדרש, עד שאדם מתפלל שיכנס תורה לתוך גופו, יתפלל שלא יכנסו מעדנים לתוך גופו וכו',⁶ וא"כ ברכה גדולה היא זו שבמעט אכילה היא שבע, ויוכל ע"י כך להכניס תורה במעיו וכו', עכ"ל.

ומבואר בדבריהם, דהברכה של 'אוכל קימעא ומתברך במעיו' כולל

"וְהַשִּׁיג לָכֶם דִּיש אֶת בְּצִיר וּבְצִיר יִשְׁיג אֶת זֶרַע וְאֶכְלֶתֶם לַחֲמֶכֶם לְשִׁבְעַ וְיִשְׁבֶּתֶם לְבִטָּח בְּאַרְצְכֶם" ע"כ (בחקתי כו ה).

בפ"י רש"י (שם) בד"ה והשיג לכם דיש את בציר, שיהא הדיש מרובה ואתם עסוקים בו עד הבציר, ובבציר תעסקו עד שעת הזרע: ואכלתם לחמכם לשבע, אוכל קמעא והוא מתברך במעיו, עכ"ל.

ובשפתי חכמים (שם אות ה) מדכתיב בתחלה והשיג לכם דיש וגו', משמע שיהא להם תבואה מרובה, אם כן למה ליה למכתב ואכלתם לשובע פשיטא שיאכלו לשובע כיון שיש להם הרבה תבואה אלא רבותא קא משמע לן אפילו אם אוכל קמעא כו', עכ"ל.

-א-

הוא מתורת כהנים (פרק א אות ז) "והשיג לכם דיש את בציר וכו' ואכלתם לחמכם לשובע, אין צריך לומר שיהא אדם אוכל הרבה ושבע, אלא אוכל קימעא ומתברך במעיו, כענין שנאמר "ועבדתם את ה' אלקיכם וברך את לחמך ואת מימך" (משפטים כג כה) וכו', עכ"ל.¹

וכ"ה בילקוט שמעוני (רמז תערב). **ובזית רענן** (למג"א, שם) כתב: "והסירותי מחלה מקרבך" היינו בקרב המעיים תהיה ברכה עכ"ל.

ומבואר בתורת כהנים דמאי דכתיב "וברך את לחמך ואת מימך" הכוונה היא שיתקיים בו אוכל קימעא ומתברך במעיו וגם במים תהיה הברכה באופן זה.

הוא מתורת כהנים (פרק א אות ז) "והשיג לכם דיש את בציר וכו' ואכלתם לחמכם לשובע, אין צריך לומר שיהא אדם אוכל הרבה ושבע, אלא אוכל קימעא ומתברך במעיו, כענין שנאמר "ועבדתם את ה' אלקיכם וברך את לחמך ואת מימך" (משפטים כג כה) וכו', עכ"ל.¹

וכ"ה בילקוט שמעוני (רמז תערב). **ובזית רענן** (למג"א, שם) כתב: "והסירותי מחלה מקרבך" היינו בקרב המעיים תהיה ברכה עכ"ל.

ומבואר בתורת כהנים דמאי דכתיב "וברך את לחמך ואת מימך" הכוונה היא שיתקיים בו אוכל קימעא ומתברך במעיו וגם במים תהיה הברכה באופן זה.

הנהגה בבא בתרא (קכא א-ב) תנן התם, אמר רבן שמעון בן גמליאל: לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכיום הכפורים, שבהן בנות ירושלים יוצאות בכלי לבן שאולין, שלא לבייש את מי שאין לו. בשלמא יום הכפורים - יום סליחה ומחילה, יום שנתנו בו לוחות אחרונות, אלא חמשה עשר באב מאי היא, וכו'. רבה ורב יוסף דאמרי תרויהו: יום שפוסקין בו מלכרות עצים למערכה, ע"כ.

בפ"י רש"י (שם) בד"ה מניסן ועד ט"ו באב - וכו' ואותו יום שפסקו היו שמחים לפי שבאותו יום היו משלימין מצוה גדולה כזאת, עכ"ל.

בפ"י רבינו גרשום (שם) יום שפסקו מלכרות עצים למערכה. ולפי שעה שהיו עסוקים לכרות עצי המערכה היו מתבטלין בתלמוד תורה אבל אותו יום פסקו ועשאוהו יום טוב שמיכן ואילך היו עוסקין בתורה, עכ"ל.

במשך חכמה (חקת כ ז-יא) בד"ה ויצאו מים רבים ותשת העדה ובעירם: דע, כי הברכה אשר היא בחפץ השם ובסבר פנים יפות, היא אינה מהוללה בכמותה, רק באיכותה. כי זה ענין יותר נשגב ויותר נאה אשר במעט המזון יושבע רעבונו, ובמעט השתיה יושבר צמאו. וכמו שהבטיח בברכותיו "ואכלתם לחמכם לשובע" (בחקתי כו ה), שיהא אוכל קמעא ומתברך במעיו וכו', עכ"ל. והוא על דרך שנתבאר.

-ב-

ויש לפרש על דרך זה גם לענינו דמאחר שסגי לו באכילה מועטת ומתברך במעיו, על ידי זה יתוסף לו עוד זמן שיוכל לעסוק בתורה [מפני שמתקצר לו זמן ההכנה האכילה והיצאה].

"וְיִתְּנָה הָאָרֶץ פְּרִיָּהּ וְאֶכְלֶתֶם לְשִׁבְעַ וְיִשְׁבֶּתֶם לְבִטָּח עֲלֵיהּ" ע"כ (בהר כה יט).

בפ"י רש"י (שם) בד"ה ואכלתם לשבע אף בתוך המעים תהא בו ברכה, עכ"ל.

הנהגה מדכתיב "ואכלתם לחמכם לשבע" נראה לכאורה דגם בלחם שייך הברכה לענין הנאת החיד [כפ"י הישועות יעקב] או שלא יכנסו מעדנים [כפ"י החת"ס] וצריך ביאור.⁷

בשפתי חכמים (שם אות ל) רוצה לומר והלא בהדיא כתוב ונתנה הארץ את פריה וממילא שמעינן דאוכל לשובע ולמה כתיב ואכלתם לשובע, לכך פירש רש"י בתוך כו' וכו' עכ"ל.

ומבואר דמלבד הלחם והמים גם על כל הפירות שייכא ברכה זו שתהא הברכה בתוך מעיו.²

-ג-

ונראה בזה על פי מה שכתב באור החיים (שם) בד"ה ואכלתם, עוד ירצה על דרך אומרים ז"ל (מגילה ז ב) רווחא לבסומי שכחא, והוא אומר "ואכלתם וגו' לשובע", שיהיה לחמכם ערב כל כך שאפילו יהיו שבעים יאכלוהו.⁸

"וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה שֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף רִגְלֵי הָעָם וְגוֹי, הַצֵּאן וּבִקֵּר יִשְׁחַט לָהֶם וּמִצֵּא לָהֶם אִם אֵת כָּל דְּגֵי הַיָּם יֵאֲסֹף לָהֶם וּמִצֵּא לָהֶם" ע"כ (בהעלותך יא כא-כב).

עוד דקדק לומר "לחמכם" שאינם צריכין לפתן ללפת בו את הפת, אלא הלחם לבדו ערב לנפש לאכול ממנו כדי שביעה, עכ"ל.

ולהמתבאר באור החיים מובן היטב שהברכה היא שלא יכנסו מעדנים לתוך מעיו, וע"י כך יכנסו דברי תורה לתוך גופו [וכמו שכתב בחת"ס] שייכת גם לגבי הלחם.

בספר סידורו של שבת (ח"א שורש הג' ענף א עלה ז) אמירתו היתה בדרך שאלה באיזה אופן אתה רוצה לתת להם בשר לאכול, **אם בדרך שצאן ובקר אחד ישחט להם ומצא להם**, כי תצוה את ברכתך בו, שיהיו אוכלין קימעא ומתברכין להיות שבעים מהמעט שיאכלו וכו', **אם בדרך "את כל דגי הים יאסף להם"**, שתתן להם הרבה לאכול ולשבע, ואף אותן אשר במים וכו',³ עכ"ל, יעו"ש בארוכה.

גם הברכה כדי שלא יהנה החיד ויקדשו עצמם בדבר המותר, משום דהלחם הוא מעדן, וע"י שימעטו באכילתו ימעטו בהנאת החיד, ויתקיים בהם קדש עצמך במותר לך [וכמו שכתב בישועות יעקב].

ומבואר דברכה זו שמתרבה במעיו שייכת לא רק על הלחם המים והפירות, אלא גם על הצאן והבקר שייכא ברכה זו.⁴

-ד-

אמנם צריך ביאור מאחר שנתברכו שיהיה להם תבואה מרובה, למה הוצרכו לעוד ברכה שיאכלו קימעא ויתברך במעיהם ומה התועלת בזה.

אמנם צריך ביאור מאחר שנתברכו שיהיה להם תבואה מרובה, למה הוצרכו לעוד ברכה שיאכלו קימעא ויתברך במעיהם ומה התועלת בזה.

בספר ישועות יעקב (עה"ת שם בסוד"ה ואכלתם לחמכם) כתב: ובעת הזול בודאי ירבה אדם באכילתו, והקב"ה רצה לקדש ישראל אף במותר

בספר ישועות יעקב (עה"ת שם בסוד"ה ואכלתם לחמכם) כתב: ובעת הזול בודאי ירבה אדם באכילתו, והקב"ה רצה לקדש ישראל אף במותר

¹ והוא עדי"ר שכתב בפרמ"ג (בפתיחה להל' תפילה), דפשוטו של מקרא הוא כשיש לו לחם ומים ומי"מ צריך לברכה, וכפי שמבואר בתו"כ שהלחם והמים שיש לו יתברכו במעיו [וע"י עוד בפרמ"ג שם מה שפי' בפשוטו של מקרא].

² ע"י בפנים יפות (שם) מה שהאריך בביאור הפסוק.

³ שם: וכמעשה דאלישע (מלכים ב' ד מג) וכו', וצ"ב מה שצריך להוסיף ממעשה דאלישע על מה שכתוב בתורה (בחקתי כו ה) "ואכלתם לחמכם לשובע" וכמו שפי' רש"י שם.

⁴ בפנים יפות (בהר כה יט) כתב דהמאכלים האחרים ג"כ יתברכו בברכה זו. ובשו"ת חת"ס (או"ח סי' מט) שכתב דבשעת ברכתן של ישראל היתה ברכה מצויה בכל מאכל שלהם והיו אוכלים ושבעים בפתות מכזית. והוא כמו שנתבאר.

⁵ ע"י עוד בדרשות חת"ס (ח"א דרשה לשבת שובה כט ג בד"ה ואכלתם) ובשו"ת כתב סופר (או"ח סי' ל) ובשו"ת אגרות משה (ח"י סי' עא) מש"כ בזה.

⁶ ע"י בשו"ת חיים שאל (ח"א סי' עה ד"ה והגם) מש"כ בדברי התוס'.

⁷ ואפשר דבתיבת לחמכם נכלל גם כל שאר המאכלים ע"י בפ"י רש"י (ויצא לא נד).

⁸ וכן כתב בספר פני דוד להחיד"א (סו"פ עקב אות יד), ובדאי שכל הפירושים נכללו במילת לשבע, דהא ע"י פנים לתורה.